

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА СОЦІАЛЬНА СФЕРА»

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Спеціальність	231 Соціальна робота
Освітньо-професійна програма	«Соціальна та молодіжна робота»
Тривалість викладання	8- й семестр (4 чверть)
Кількість кредитів	4 кредитів ЄКТС (120 годин)
лекції:	2 год. на тиждень
практичні:	4 год. на тиждень
Мова викладання	українська

Кафедра, що викладає:

Державного управління і місцевого самоврядування (ДУМС)

Викладач:

Гончарук Наталія Трохимівна

д. держ. упр., професор, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри

Персональна сторінка

<https://palsg.nmu.org.ua/ua/kafedra/teachers/Goncharuk/Goncharuk.php>

E-mail:

Honcharuk.N.T@nmu.one

1. Анотація до курсу

Реформування місцевого самоврядування й децентралізація влади в Україні є важливою складовою адміністративної реформи і охоплює такі сфери як адміністративно-територіальний устрій, територіальна основа організації влади, зміна повноважень органів державної влади й органів місцевого самоврядування, бюджетна й податкова системи, земельні відносини, гуманітарну й соціальну сфери тощо.

Основні проблеми та напрями реформування місцевого самоврядування було визначено в Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. N 333-р., низці інших актів законодавства. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної влади в Україні сьогодні має імплементацію

не лише в кількості територіальних громад, бюджетній децентралізації, а і в реформах, які стосуються освіти, соціального захисту, медичної реформи, пенсійного забезпечення та ін. Кінцевим результатом реформування місцевого самоврядування й децентралізації влади буде покращення рівня добробуту українських громадян, надання їм якісних і доступних публічних послуг.

Під час вивчення дисципліни «Реформування місцевого самоврядування та соціальна сфера» Ви ознайомитесь із теоретико-правовими засадами, метою, завданнями та принципами реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери в Україні, сучасною системою місцевого самоврядування та її основними елементами, формами безпосередньої участі членів територіальної громади у здійсненні місцевого самоврядування, завданнями та методами роботи представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування, підходами до забезпечення якості, результативності та ефективності управлінської діяльності у сфері місцевого самоврядування, вітчизняним та зарубіжним досвідом реформування місцевого самоврядування, сформуєте сучасне стратегічне управлінське мислення та оволодієте системою спеціальних знань, умінь і навичок у сфері місцевого самоврядування та публічного управління. У Вас буде можливість розвинути навички по розробленню науково обґрунтованих пропозицій, рекомендацій та програмних документів щодо забезпечення результативності та ефективності функціонування системи місцевого самоврядування, вирішення основних проблем та визначення основних напрямів реформування місцевого самоврядування, соціальної сфери й децентралізації влади в Україні з метою створення ефективної системи влади, безпечного й комфортного середовища для життя людей в Україні.

2. Мета та завдання курсу

Мета дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти цілісного бачення теоретичних, організаційних та нормативно-правових основ, сутності поняття, завдань і принципів реформування місцевого самоврядування та комплексу компетентностей, спеціальних знань і практичних умінь щодо здійснення процесів реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери.

Завдання курсу:

– **знати і розуміти:** теоретичні, організаційні та нормативно-правові основи, сутність поняття, завдання та принципи реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери; тенденцій змін української системи місцевого самоврядування у контексті міжнародних стандартів місцевого самоврядування та очікуваних результатів реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери й децентралізації влади в Україні; основні проблеми, сучасний стан та напрями реформування місцевого самоврядування й територіальної організації влади; основні етапи та напрями здійснення децентралізації влади в Україні; пріоритетні напрями реформування служби в органах місцевого самоврядування;

– **вміти:** реалізовувати сучасні стратегії й концепції, підходи та моделі побудови якісно нової системи місцевого самоврядування, орієнтованої на європейські стандарти; розв'язувати в сфері місцевого самоврядування складні задачі і проблеми; визначати ефективність діючих форм і методів публічного управління за результатами аналізу вітчизняного і зарубіжного досвіду розвитку місцевого самоврядування та соціальної сфери; удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні на основі виконання завдання щодо розкриття можливостей власного професійного розвитку або розвитку громадянських якостей в процесі реформування місцевого самоврядування, соціальної сфери та служби в органах місцевого самоврядування України.

3. Результати навчання

Дисциплінарні результати навчання:

– *знати* теоретичні, організаційні та нормативно-правові основи, сутність поняття,

завдання та принципи реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери; системи місцевого самоврядування, її структури та основних елементів; механізмів реалізації державної політики у сфері місцевого самоврядування; тенденцій змін української системи місцевого самоврядування у контексті міжнародних стандартів місцевого самоврядування та очікуваних результатів реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери й децентралізації влади в Україні;

– *демонструвати розуміння* основних проблем, сучасного стану та напрямів реформування місцевого самоврядування й територіальної організації влади; основних етапів та напрямів здійснення децентралізації влади в Україні; пріоритетних напрямів реформування служби в органах місцевого самоврядування; організаційно-правових основ діяльності, компетенції та повноважень, гарантій та відповідальності місцевих рад; екології місцевого самоврядування; форм безпосередньої участі членів територіальної громади у здійсненні місцевого самоврядування; завдань, форм та методів роботи представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування; форм співробітництва територіальних громад; підходів до забезпечення якості, результативності та ефективності управлінської діяльності в сфері місцевого самоврядування та соціальної сфери;

– *виявляти здатність* реалізовувати сучасні стратегії й концепції, підходи та моделі побудови якісно нової системи місцевого самоврядування, орієнтованої на європейські стандарти; розв'язувати в сфері місцевого самоврядування складні задачі і проблеми, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог; визначати ефективність діючих форм і методів публічного управління за результатами аналізу вітчизняного і зарубіжного досвіду розвитку місцевого самоврядування та соціальної сфери; удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні на основі виконання завдання щодо розкриття можливостей власного професійного розвитку або розвитку громадянських якостей в процесі реформування місцевого самоврядування, соціальної сфери та служби в органах місцевого самоврядування України;

– *продемонструвати практичні навички* роботи з нормативно-правовими документами з питань місцевого самоврядування та служби в органах місцевого самоврядування; оцінювати ефективність реформування місцевого самоврядування, соціальної сфери та здійснення реформи децентралізації; якість надання публічних послуг громадянам; професіоналізм, відповідальність у діяльності посадових осіб місцевого самоврядування з позиції відповідності комплексу сучасних вимог; здійснювати організацію та контроль виконання поставлених перед органами місцевого самоврядування завдань.

4. Структура курсу

ЛЕКЦІЇ

1. Теоретичні та концептуальні засади реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери

1.1. Вступ до курсу. Поняття та сутність, основні ознаки та принципи місцевого самоврядування

1.2. Основні теорії походження місцевого самоврядування

1.3. Основні етапи становлення і розвитку місцевого самоврядування в Україні

1.4. Мета, завдання та принципи реформування місцевого самоврядування в Україні

1.5. Напрями реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери в Україні

2. Правові засади реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери

- 2.1. Конституція України про місцеве самоврядування
- 2.2. Законодавчі засади реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери
- 2.3. Статут територіальної громади як основа трансформацій
- 2.4. Система гарантій місцевого самоврядування
- 2.5. Напрями вдосконалення правових засад місцевого самоврядування в умовах його реформування

3. Характеристика сучасної системи місцевого самоврядування

- 3.1. Сучасна модель місцевого самоврядування в Україні
- 3.2. Елементи системи місцевого самоврядування
- 3.3. Органи та рівні місцевого самоврядування
- 3.4. Асоціації місцевого самоврядування
- 3.5. Форми та механізми безпосередньої участі громадян у місцевому самоврядуванні

4. Децентралізація та деконцентрація владних повноважень

- 4.1. Поняття децентралізації та деконцентрації владних повноважень
- 4.2. Завдання, компетенція та повноваження місцевого самоврядування та його органів
- 4.3. Форми та напрями децентралізації влади
- 4.4. Співробітництво територіальних громад як основа децентралізаційних процесів
- 4.5. Взаємодія органів місцевого самоврядування з органами виконавчої влади
- 4.6. Бюджетна децентралізація та поліпшення фінансового стану територій

5. Реформування служби в органах місцевого самоврядування

- 5.1. Поняття та принципи служби в органах місцевого самоврядування
- 5.2. Правове регулювання служби в органах місцевого самоврядування
- 5.3. Поняття, правовий статус та види посадових осіб місцевого самоврядування
- 5.4. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування, дострокове припинення їх повноважень
- 5.5. Напрями реформування служби в органах місцевого самоврядування
- 5.6. Трансформація статусу посадової особи місцевого самоврядування в умовах реформування місцевого самоврядування, соціальної сфери та територіальної організації влади в Україні

6. Зарубіжний досвід реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери

- 6.1. Моделі управління на місцях (англо-американська, континентальна, іберійська, радянська, змішана)
- 6.2. Основні правові інструменти Ради Європи з питань місцевого і регіонального розвитку
- 6.3. Європейська хартія та Всесвітня декларація місцевого самоврядування
- 6.4. Європейська стратегія щодо інновацій та належного врядування на місцевому рівні
- 6.5. Досвід зарубіжних країн щодо реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери Теоретичні та правові основи кадрового менеджменту соціальної та молодіжної роботи

Поточне тестування під час лекції.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

1. Проблеми та перспективи реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери в Україні
2. Розвиток законодавства про місцеве самоврядування в умовах його реформування
3. Формування нової системи місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні
4. Екологія місцевого самоврядування в умовах децентралізації
5. Проходження служби в органах місцевого самоврядування в умовах її реформування
6. Адаптація зарубіжного досвіду реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери до умов діяльності вітчизняних органів публічної влади

**Публічна презентація результатів виконання індивідуального завдання.
Підведення підсумків вивчення дисципліни.**

Індивідуальне завдання:

Індивідуальне завдання полягає у розробленні та захисті здобувачами вищої освіти есе за обраною темою.

Форма проведення: розроблення, презентація та захист (відповіді на запитання, дискусія) індивідуального завдання перед аудиторією (бажано використовувати MS Power Point).

Зміст індивідуального завдання:

До індивідуальних завдань висуваються певні вимоги. По-перше, індивідуальне завдання має характеризуватися чіткою структурою згідно з визначеним планом. По-друге, індивідуальне завдання повинно логічно висвітлювати питання, яке розглядається. По-третє, воно повинно мати узагальнюючий характер оцінок подій, явищ. По-четверте, характеризуватися чіткою аргументацією висновків з усіх поставлених питань. По-п'яте, під час викладення матеріалу необхідно давати посилання на використані джерела, а в кінці навести список використаних джерел.

Тематика індивідуальних завдань:

1. Основні етапи становлення і розвитку місцевого самоврядування в Україні.
2. Мета, завдання та принципи реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери в Україні.
3. Проблеми та перспективи реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери в Україні.
4. Правові засади реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери в Україні.
5. Розвиток законодавства про місцеве самоврядування в умовах його реформування та реформування соціальної сфери: сучасний стан та перспективи.
6. Формування нової системи місцевого самоврядування в процесі децентралізації влади в Україні.
7. Роль Асоціацій місцевого самоврядування у здійсненні процесів реформування місцевого самоврядування.
8. Розвиток форм безпосередньої участі громадян у місцевому самоврядуванні.
9. Форми та напрями децентралізації влади в Україні.

10. Співробітництво територіальних громад як основа здійснення децентралізаційних процесів.
11. Взаємодія органів місцевого самоврядування з органами виконавчої влади: проблеми та перспективи.
12. Екологія місцевого самоврядування в умовах децентралізації.
13. Бюджетна децентралізація та поліпшення фінансового стану територій
14. Реформування служби в органах місцевого самоврядування: сучасний стан та перспективи.
15. Проходження служби в органах місцевого самоврядування в умовах її реформування.
16. Новації нового закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 02.05.2023 р. № 3077.
17. Трансформація статусу посадової особи місцевого самоврядування в умовах реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.
18. Зарубіжний досвід реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери.
19. Європейська стратегія щодо інновацій та належного врядування на місцевому рівні
20. Адаптація зарубіжного досвіду реформування місцевого самоврядування та соціальної сфери до умов діяльності вітчизняних органів публічної влади.

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

На лекційних заняттях обов'язково мати з собою гаджети зі стільниковим інтернетом.

Активованій аккаунт університетської пошти (student.i.p@nmu.one) на Microsoft Office365.

Перевірений доступ з ПК чи мобільного гаджету до застосунків Microsoft Office: Teams, Moodle.

Інсталюваний на ПК та мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point).

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Загальні критерії досягнення результатів навчання відповідають описам 6-го кваліфікаційного рівня НРК.

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати підсумкову оцінку з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів за виконання практичних завдань, виконання та публічної

презентації результатів індивідуального завдання та поточного тестування, складатиме не менше 60 балів. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Теоретична частина оцінюється за результатами поточного тестування під час лекції на останньому тижні. Поточний тест складається з 20 тестових запитань (одна правильна відповідь, за кожне питання можна отримати до 2 балів. Загалом за поточне тестування отримується максимум **40 балів**.

Практична частина оцінюється за результатами:

– **виконання практичних завдань**, які виконуються під час практичних занять; за успішне виконання завдань до кожної із 6 тем здобувач отримує до 5 балів; загалом за практичні завдання отримується максимум **30 балів**.

– **виконання публічної презентації та захисту (відповіді на запитання, дискусія) результатів індивідуального завдання**, зміст якого описано у розділі 4. За результатами публічної презентації отримується максимум **30 балів**.

У сумі за практичну частину курсу при поточному оцінюванні отримується максимум **60 балів**.

Отримані бали за теоретичну частину та практичні роботи додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Розподіл максимальної кількості балів за складовими поточного контролю:

Теоретична частина	Практична частина	Разом
40	60	100

6.3. Критерії підсумкового оцінювання (якщо здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку):

У випадку якщо здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку проводиться **підсумкове оцінювання (екзамен)** під час сесії. Підсумкове оцінювання проводиться у вигляді екзамену, який включає запитання з теоретичної та практичної частини курсу. Білет складається з **40 тестових завдань з теоретичної частини** із чотирма варіантами відповідей, одна правильна відповідь оцінюється в 1 бал (**разом 40 балів**) та **12 тестових завдань з практичної частини**, кожне з завдань оцінюється максимум у **5 балів (разом 60 балів)**, причому:

- 5 балів – відповідність еталону;
- 4 бали – відповідність еталону з незначними помилками;
- 3 бали – часткова відповідність еталону, питання повністю не розкрито;
- 2 бали – часткова відповідність еталону, питання не розкрито;
- 1 бал – невідповідність еталону, однак відповідність темі запитання;
- 0 балів – відповідь не наведена або не відноситься до теми запитання.

Отримані бали за тестові завдання додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за підсумковою роботою здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності.

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки

з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів) що можуть використовуватися в освітньому процесі. Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»: http://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/System_of_prevention_and_detection_of_plagiarism.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика.

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка поштової скриньки на Office365 та відвідування групи дисципліни у Microsoft Teams.

Протягом часу самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота у рамках дисципліни дистанційно у застосунку Microsoft Teams та на корпоративній платформі Moodle (www.do.nmu.org.ua).

Усі письмові запитання до викладача стосовно дисципліни мають надсилатися на університетську електронну пошту або до групи у Microsoft Teams.

7.3. Політика щодо перескладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять.

З 24.02.2022 реалізація освітньої діяльності відбувається в умовах правового режиму воєнного стану. Наявна низка небезпек: повітряні тривоги, ризики припинення енергозабезпечення, мобільного та Інтернет-зв'язку. Згідно з наказами по університету у 2024-2025 навчальному році освітня діяльність здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання здійснюється з використанням дистанційних технологій через синхронні та асинхронні комунікації.

Відвідування онлайн лекцій та практичних занять реалізується через приєднання до «наради» в «команді» Microsoft Teams. Під час повітряної тривоги заняття перериваються і продовжуються лише за умов перебування учасників освітнього процесу у захищених приміщеннях. Викладачем (за технічної та безпекової можливості) здійснюється запис заняття для підтримки асинхронного формату навчання.

У випадках відсутності енергозабезпечення, мобільного та Інтернет-зв'язку викладачем забезпечується асинхронний формат навчання та комунікація зі здобувачами за допомогою каналів зв'язку, що функціонують.

Про причини неможливості взяти участь в онлайн заняттях, ускладненні доступу до матеріалів на дистанційних платформах НТУ «ДП» тощо здобувач вищої освіти має повідомити викладача в особистих повідомленнях чатів Microsoft

Teams, або листом на корпоративну е-пошту НТУ «ДП», або через старосту чи представника адміністрації інституту.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті.

Здійснюється відповідно до «Положення про визнання в Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка» результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті» <http://surl.li/zopmhq>

7.7. Участь в анкетуванні.

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачам вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (MS Forms). Посилання на форму буде розміщено у Teams курсу. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

8 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Віліжінський В. М., Попов М. П. Реформування системи місцевого самоврядування в Україні з урахуванням національних традицій врядування : монографія. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2016. 182 с.
2. Місцеве самоврядування : підручник / за заг. ред. В. М. Вакуленка, Ю. Ф. Дехтяренка, В.С. Куйбіди. Київ : НАДУ, 2019. 672 с.
3. Міжнародні стандарти місцевого самоврядування; навчальний посібник, упоряд. Є.І. Бородін, С.А. Квітка, Т.М. Тарасенко. Дніпро : ГРАНІ, 2019. 148 с.
4. Проблеми реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні : монографія / авт. кол. Т. Е. Василевська, І. Г. Сурай, О. І. Васильєва та ін.; за заг. ред. Т. Е. Василевської. Київ : НАДУ, 2018. 256 с.
5. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 219 с. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/34954/Sotsialna%20Robota%20Realii%20Ta%20Vykyky%20Chasu.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р.: із змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про місцеве самоврядування в Україні: закон України від 21 трав. 1997 р. № 280 : із змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
3. Про службу в органах місцевого самоврядування : закон України від 7 черв. 2001 р. № 2493-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>
4. Виборчий кодекс України від 19 грудня 2019 р. № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
5. Про місцеві державні адміністрації : закон України від 9 квітня 1999 р. № 586 : із змінами. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14/print>
6. Про столицю України - місто-герой Київ : закон України від 15 січня 1999 р. № 401-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14>

7. Про органи самоорганізації населення : закон України від 11 липня 2001 р. № 2625. : із змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14>
8. Про асоціації органів місцевого самоврядування : закон України від 16 квітня 2009 р. № 1275-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-17>
9. Про статус депутатів місцевих рад : закон України від 11 липня 2002 р. № 93 : із змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15>
10. Про співробітництво територіальних громад : закон України від 17 червня 2014 № 1508-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>
11. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лютого 2015 р. №157-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
12. Про засади державної регіональної політики : закон України від 5 лют. 2015 р. № 156-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19>
13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей добровільного об'єднання територіальних громад, розташованих на територіях суміжних районів : закон України від 14 березня 2017 р. № 1923-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1923-19>
14. Про внесення змін до деяких законів України щодо добровільного приєднання територіальних громад : закон України від 9 лютого 2017 р. № 1851-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1851-19>
15. Про добровільне об'єднання територіальних громад щодо добровільного приєднання територіальних громад сіл, селищ до територіальних громад міст республіканського Автономної Республіки Крим, обласного значення : закон України від 3 квітня 2018 р. № 2379-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2379-19>
16. Про транскордонне співробітництво : закон України від 24 черв. 2004 р. № 1861-IV : зі змінами. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>
17. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>
18. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад : постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-p>
19. Про затвердження Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні : постанова Верховної Ради 17 грудня 1993 р. № 3748. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3748-12>
20. Рекомендації Ради Європи щодо розробки Національної Стратегії (Дорожньої Карти) реформування місцевого самоврядування в Україні на 2010-2013 роки. URL: <http://municipal.gov.ua/articles/show/article/55>
21. Утрехтська декларація про добре місцеве та регіональне врядування в неспокійний час: проблеми змін : Рада Європи; Декларація, Міжнародний документ від 17 листопада 2009 р. Документ 994_a16. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_a16
22. Європейська хартія місцевого самоврядування. Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 15 жовтня 1985 року Документ 994_036. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036
23. Всесвітня Декларація місцевого самоврядування. *Місьцеве та регіональне самоврядування в Україні*. Вип. 1–2 (6–7). К., 1994. С. 65–69.
25. Хартія українських міст. URL: <http://govuadocs.com.ua/navigate/index-23640265.html>
26. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті. Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи. 2015. 35 с. URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>
27. Європейська соціальна хартія (переглянута). Страсбург 03.05.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text

28. Про службу в органах місцевого самоврядування : закон України від 2 травн. 2023 р. № 3077. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3077-20#Text>
29. Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки: схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 р. № 831-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reforms/pars-2022-2025-ukr.pdf>

Додаткові

1. Адміністративна реформа в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи: монографія / за заг. ред. Н. Р. Нижник, Н. Т. Гончарук. Д. : Моноліт, 2009. 384 с.
2. Бабінова О. Сучасний європейський досвід місцевого та регіонального управління. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. Д. : ДРІДУ НАДУ, 2012. Вип. 3 (14). С. 248–257.
3. Батанов О.В., Пухтинський М.О. Самоврядування територіальних громад і Конституція – пошук консенсусу чи концептуальний переворот? *Юридична Україна*. 2020. № 1. С. 47 – 53. Електронний ресурс. URL: <https://jur-ukraine.com/nomer-01-2020/>.
4. Бойко С.Ю. Місцеве самоврядування як об'єкт конституційної реформи в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Серія ПРАВО. Випуск 91: частина 1. С 158 – 163. Електронний ресурс. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/343275>
5. Бородін Є.І., Шумляєва І.Д. Інституційно-правове забезпечення функціонування суб'єктів місцевого самоврядування в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2021. № Том 9 (3), С. 13 – 21. Електронний ресурс. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/873>.
6. Венцель В. Т. Реалізація соціальної функції держави в умовах трансформації державного управління: фінансово-економічний механізм : монографія. Вид-во «Рута», 2020. 372 с.
7. Гончарук Н. Т., Прудіус Л. В. Формування та розвиток інтегральної компетентності депутатів місцевих рад в Україні: правові аспекти. *Аспекти публічного управління*. Дніпро : Грані, 2019. Т. 7, № 9-10. С. 40-52.
8. Гончарук Н.Т. Концептуальні засади реформування системи професійного навчання посадових осіб місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні / Н. Т. Гончарук, Л. В. Прудіус // Трансформація статусу посадової особи місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні : кол. моногр. / С. М. Серьогін, Є. І. Бородін, Н. А. Липовська, І. В. Шпекторенко [та ін.] ; за заг. ред. С. М. Серьогіна. – Дніпро : Грані, 2020. – С.173-184.
9. Гончарук Н. Новації законодавства про службу в органах місцевого самоврядування // Збірник наукових праць міжнародної конференції Міжнародного форум «Безпечна, комфортна та спроможна територіальна громада» – 2023 – Дніпро: Журфонд, 2023. С.195-198.
10. Гончарук, Н. Формування та реалізація державної молодіжної політики на публічній службі в Україні. *Аспекти публічного управління*, 2023. 11(4). С. 64-73. <https://doi.org/10.15421/152354>
11. Гончарук Н.Т. Удосконалення управління розвитком житлово-комунального господарства українських міст в умовах децентралізації / *Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Державне управління»)*: журнал. 2023. № 3 (9). С. 194-207. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/issue/view/129/205>
DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-3\(9\)](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-3(9))
12. Гончарук, Н. Співробітництво територіальних громад в умовах децентралізації влади в Україні. *Аспекти публічного управління*, 2023. 11(2), С. 24-30. URL: <https://doi.org/10.15421/152315>

13. Гончарук Н. Т. Розвиток лідерства в органах місцевого самоврядування в умовах воєнного стану та повоєнний період. Міжнародний форум «Безпечна, комфортна, спроможна, територіальна громада» - 2024: матеріали міжнар. конф., 16-18 жовтня 2024 р., м. Дніпро. – Д.: НТУ «Дніпровська політехніка», 2024. С. 197-199.
14. Гончарук Н., Кіслов О. Розвиток лідерського потенціалу керівника на публічній службі в Україні в умовах реформ. *Аспекти публічного управління*. 2025. Т. 13, № 3. С. 46-52. URL <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/1134>
DOI: <https://doi.org/10.15421/152529>
15. Гончарук Н.Т. Модернізація публічної служби в умовах новітніх викликів та євроінтеграції. Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні : Матеріали XII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 24 квітня 2025 р. Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2025. 312 с. С. 23-26.
16. Гончарук Наталія, Прокопенко Сергій. Європейський досвід надання адміністративних послуг органами публічної влади та можливості його використання в Україні. Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матеріали XXII регіональн. наук.-практ. конф. 9 травня 2025 р., м. Дніпро / за заг. ред. О. М. Рудіка. Дніпро: НТУ ДП, 2025. С.68-70.
17. Гончарук Н. Т., Самойлов А. П. Удосконалення розподілу компетенцій органів місцевого самоврядування та органів державної влади в Україні в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення. Монографія «Модернізація інститутів публічної влади у форматі цифрової держави: виклики та перспективи в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення». Рига, Латвія. «Baltija Publishing», 2025. С. 144-164.
DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-571-6-7>
<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/611>
18. Громадівська модель самоврядування в Україні : колективна монографія / кол. авт. ; за заг. ред. проф. Ю.М. Бардачова, І.П. Лопушинського, Р.М. Плюща. Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2019. 708 с.
19. Децентралізація влади в Україні: оцінювання результатів формування та розвитку самодостатніх громад : монографія / за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, І. А. Чикаренко. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. – 260 с.
20. Інституційний розвиток місцевого самоврядування в Україні в умовах державно-управлінських реформ / авт. кол. : І. В. Козюра, А. О. Краснейчук, О. В. Слобожан та ін. ; за заг. ред. Ю. П. Сурміна, І. В. Козюри. Київ : НАДУ, 2013. 52 с.
21. Кадрова спроможність громад: КНУ ім. Т. Шевченка готує фахівців і для органів місцевого самоврядування: Київський національний університет імені Тараса Шевченка готує спеціалістів для органів місцевого самоврядування. Портал «Децентралізація». 2024. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/18032?page=103>
22. Казюк, Я. М., Венцель, В.Т. Фінансова спроможність територіальних громад як основний елемент у забезпеченні реалізації повноважень органів місцевого самоврядування. *Вісник Херсонського національного технічного університету*, 2024. №1(88). С. 357–364. URL: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2024.1.50>
23. Казюк Я. Формування критеріїв та методики оцінювання спроможності територіальних громад (аналітичне дослідження). Київ, 2023. URL: https://decentralization.ua/uploads/attachment/document/1332/Аналітичне_дослідження_щодо_оновленої_Методики_з_додатками.pdf
24. Кузьменко С.Г. Про необхідність прийняття законопроекту № 4298 «Про місцеві державні адміністрації» як умови подальшого реформування місцевого самоврядування». *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2025. Випуск 3 (11). С. 64 – 69. URL: <https://cuj.dnuvs.ukr.education/index.php/cuj/issue/view/11>.

25. Лопушинський І.П., Красій М.О. Інституційна спроможність органу місцевого самоврядування. *Публічне управління і політика*. № 12(16), 2025. URL: <https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.12.12>
26. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін. ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. Київ : НАДУ, 2014. 128 с.
27. Місцеве самоврядування в Україні : євроінтеграційний шлях : колективна монографія / кол. авт.; за заг. ред. Р. М. Плюща. Київ : Рідна мова, 2016. 808 с.
28. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: Колективна монографія / кол. авт.; за заг. ред. Р. М. Плюща. Київ : РІДНА МОВА, 2016. 744 с.
29. Місцеве самоврядування в Україні : конспект лекцій / уклад. Н. Т. Гончарук. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2012. 28 с.
30. Мішук І.В. Взаємодія органів місцевого самоврядування з органами державної влади. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2023. № 61. С. 18 – 21. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc61/4.pdf>
31. Молодіжний сегмент ринку праці України в період повномасштабної війни. Національний інститут стратегічних досліджень. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/molodizhnyy-sehment-rynku-pratsi-ukrayiny-v-period-povnomasshtabnoyi-viyny>
32. Муркович Л. І., Гончарук Н. Т. Розвиток форм безпосередньої участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення : монографія. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016. 188 с.
33. Реформа системи державного управління та місцевого самоврядування в Україні: стан, виклики, перспективи здійснення : наук. доп. / авт. кол. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди. Київ : НАДУ, 2018. 180 с.
34. Серьогін С. М., Гончарук Н. Т. Сучасний стан, проблеми та перспективи децентралізації влади в Україні. Децентралізація влади в Україні: оцінювання результатів формування та розвитку самодостатніх громад : монографія / за заг. та наук. ред. С.М. Серьогіна, І.А. Чикаренко. Дніпро : ДРІДУ, 2019. 292 с.
35. Сивак Т.В., Гончарук Н.Т. Інноваційні підходи до забезпечення стратегічного менеджменту у сфері публічного управління України // *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування*, 2024, № 3. С.105- 113. DOI <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2024.3.16>
http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/3_2024/18.pdf
36. Тарасенко Т., Бородін Є. Соціальне підприємництво як фактор розвитку соціальної роботи: міждисциплінарний та міжпрофесійний погляд. *Аспекти публічного управління*. 2022. Том 10. №5. С. 5–15.
37. Goncharuk Nataliia, Prudius Lesia, Prokopenko Leonid, Vasylevska Tetiana, Borysenko Olha, Pyrohova Yuliia (2021) Human resource management in the field of public service in Ukraine in the context of its reform and modernization in accordance with European standards. | *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research*. - 2021. - Vol. 11, Issue 1, Special Issue XVI. - P. 56-62.
38. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.] ; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2016. – 276 с.
39. Yevgeniy Borodin, Nataliia Sorokina, Tetiana Tarasenko, Nataliia Volkova, Liudmyla Akimova, Oleksandr Akimov [Social policy development in the conditions of digital](#)

- [transformation of society](#). *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. Special Issue. 2023. 13/01-XXXIV. P. 40 – 46. URL: <http://www.magnanimitas.cz/13-01-xxxiv>
40. Sukhova K., Borodin Y., Tarasenko T., Komarova K., Akimova L. & Akimov O. Organizational mechanism of state management of social services in territorial communities. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*. 2022. 12(1). XXVII. 188–192. URL: https://ep3.nuwm.edu.ua/23701/1/SUKHOV_1%20%281%29.pdf
41. Goncharuk, N., Pyrohova, Y., Suray, I., Prokopenko, L and Prudius, L. (2023). Reformation Public Administration in Ukraine in the Context of European Integration: Current State, Problems and Priorities. *Economic Affairs*, Vol. 68, No. 03, pp. 1611-1625, September 2023 DOI: 10.46852/0424-2513.3.2023.27 2023.DOI:<http://dx.doi.org/10.46852/0424-2513.3.2023.27>
URL: <https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv68n4z1.pdf>
42. Khalel Kussainov¹, Nataliia Goncharuk², Leonid Prokopenko², Larysa Pershko³, Bohdana Vyshnivska⁴ and Oleksandr Akimov. Anti-corruption management mechanisms and the construction of a security landscape in the financial sector of the EU economic system against the background of challenges to European integration: implications for artificial intelligence technologie. *Economic Affairs*, 2023. Vol. 68, No. 01, pp. 509-521. DOI: 10.46852/0424-2513.1.2023.20
URL: <https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv68n1t.pdf>
43. Nataliia Goncharuk¹, Alina Bilokudria, Maksym Kovalchuk, Inna Suray, Kateryna Komarova. (2025) Key areas of development of the human resource management ecosystem of the civil service of ukraine in the context of digital technologies and green public management. *International Journal of Ecosystems and Ecology Science (IJEES)*. Vol. 15 (4): 141-150 (2025) (SCOPUS, Q3,USA) DOI: <https://doi.org/10.31407/ijeess15.418>
[https://ijeess.net/journal-103-International-Journal-of-Ecosystems-and-Ecology-Science-\(IJEES\)-Volume-15-4,-2025.html](https://ijeess.net/journal-103-International-Journal-of-Ecosystems-and-Ecology-Science-(IJEES)-Volume-15-4,-2025.html)
<https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/957/932>

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України: офіційний веб-портал. URL: <http://rada.gov.ua/>
2. Президент України: офіційне Інтернет-представництво. URL: <http://www.president.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України: офіційний веб-портал. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
4. Міністерство розвитку громад та територій України: <https://www.kmu.gov.ua/catalog/ministerstvo-infrastrukturi-ukraini>
5. Національне агентство України з питань державної служби: офіційний веб-портал. URL: <http://www.nads.gov.ua>.
6. Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України : офіційний веб-портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/catalog/ministerstvo-sotsialnoi-politiki-ukraini>
7. Міністерство молоді та спорту України. Офіційний сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/catalog/ministerstvo-molodi-ta-sportu-ukrayini>
8. Національна соціальна сервісна служба України. URL: <https://nssu.gov.ua/>
9. Реєстр надавачів соціальних послуг. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/reyestr-nadavachiv-i-otrymuvachiv>
10. Дія-центри. URL: <https://center.dija.gov.ua/about-cnap>
11. Громадська організація Інститут молоді. URL: <https://inmol.org/>
12. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/>
13. Соціальна робота та соціальна освіта. Наукове фахове видання. URL: <http://srso.udpu.edu.ua/>
14. Децентралізація влади. URL: <http://decentralization.gov.ua/>

15. Головний правовий портал України. URL: <http://www.ligazakon.ua/>
16. Постійне представництво України при Раді Європи. Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи. URL: <https://coe.mfa.gov.ua/ua>
17. Асоціація міст України. URL: <https://www.auc.org.ua/>
18. Всеукраїнська асоціація об'єднаних територіальних громад. URL: <https://hromady.org/>
19. Асоціація сприяння самоорганізації населення. URL: <http://samoorg.com.ua/>